

Л. В. КРЯЧКОВА, В. М. ЛЕХАН, Л. О. КРОТОВА

УРАХУВАННЯ КАР'ЄРНИХ ПРАГНЕНЬ ТА ІНШИХ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕРЕСУ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ ДО ГРОМАДСЬКОЇ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України», м. Дніпро, Україна

Мета: вивчити кар'єрні орієнтації студентів-медиків і чинники, що на них впливають, для визначення шляхів підвищення інтересу майбутніх лікарів до громадської охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Проведено соціологічне та психодіагностичне обстеження серед 163 студентів-медиків I–VI курсів навчання ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» із застосуванням методик: «Якір кар'єри» Е. Шейна в адаптації А. А. Жданович; багатофакторного опитувальника емпатії М. Davis (1983) в адаптації Т. Д. Карягиної та Н. В. Кухтової (2016) та методики Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) вивчення якості життя (ЯЖ), пов'язаної зі здоров'ям, за 8-ма запитаннями (ВООЗ ЯЖ-8). Конфіденційність інформації було захищено деперсоніфікацією ідентифікаторів студентів. Статистичний аналіз, що включав методи описової та аналітичної статистики, здійснювали за допомогою STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., серійний № AGAR909E415822FA).

Результати. Дослідження показало, що питаннями планування власної кар'єри опікується половина з опитаних та їх частка закономірно зростає з віком і курсом навчання.

Серед кар'єрних орієнтацій студентів-медиків домінує націленість на інтеграцію стилів життя – спосіб життя, який гармонійно поєднує інтереси сім'ї, кар'єри та саморозвитку (24,5 %), за ним слідує стабільність місця роботи (23,9 %) та служіння на користь людям (22,7 %). Для третини обстежених характерною є орієнтація на вертикальну чи горизонтальну кар'єру. Не виявлено розбіжностей у кар'єрних прагненнях за віком та статтю.

Одними із чинників, що впливають на формування кар'єрних прагнень, є емпатія студентів та їх якість життя, яка, у свою чергу, формується переважно за рахунок навколишнього середовища. Більшість опитаних оцінила власну якість життя як середню та добру (78,8 %). Меншою мірою студенти задоволені соціальними взаємозв'язками (49,1 % позитивних оцінок). Частка студентів із рівнем емпатії вище середнього становила для когнітивної складової 43,6 %, для емоційної – 41,7 %. Виявлено множинні кореляційні зв'язки між емпатичними характеристиками, сферами якості життя, кар'єрними якорями студентів та іншими чинниками.

Висновки. Під час навчального процесу у вищих медичних навчальних закладах доцільно запроваджувати підходи, спрямовані на підвищення обізнаності та залучення студентів до громадської охорони здоров'я. Це вимагає стратегій активного навчання, на кшталт спеціальних груп інтересів (гуртків), текстових та фото есе, паралельної підготовки студентів як за програмою магістра медицини, так і за програмою магістра громадського здоров'я.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: вища освіта; студенти старших курсів; громадське здоров'я; кар'єрна орієнтація.

У всьому світі Public health (громадське здоров'я / громадська охорона здоров'я – ГЗ/ГОЗ) розглядають як діяльність, що вимагає високого рівня професіоналізму в розв'язанні проблем здоров'я населення. Існує необхідність навчання усіх медичних працівників принципам ГОЗ, оскільки вони повинні знати про те, як працює система охорони здоров'я країни, яка їх роль та місце у цій системі та визначати можливості з докладання зусиль для зміцнення здоров'я населення.

Недостатнє розуміння важливості громадської охорони здоров'я як у суспільстві, так і у сфері вищої медичної освіти є серйозною перешкодою для поліпшення здоров'я населення і суттєвою проблемою при навчанні студентів старших курсів [7].

Освіта і підготовка студентів-медиків у сфері Public health недостатні в багатьох країнах світу, в тому числі й розвинених. Всупереч загально-визнаним важливості, громадське здоров'я часто є

непопулярним включенням у медичний навчальний план, що посилюється поганим розумінням ГЗ та переконанням, що громадська охорона здоров'я не має відношення до клінічної роботи [8]. Цей недолік є ризиком зниження обізнаності лікарів та відсутності у них інтересу і відповідно, прагнення до професійної діяльності у сфері громадської охорони здоров'я.

Однак не можна сказати, що напрямок Public health є принципово не популярним серед випускників, галузь конкурентоспроможна на світовому рівні. Складна і багатовимірна сфера громадської охорони здоров'я охоплює різноманітні навички: від біомедичних, етичних, соціальних, поведінкових і екологічних до інженерії та права. Талановитих і мотивованих людей приваблює таке міждисциплінарне та міжсекторальне середовище, широке коло компетенцій, бажання вплинути на діяльність системи охорони здоров'я, а також можливості для

забезпечення достатнього рівня здоров'я широким верствам населення [10, 12].

Сьогодення вимагає активного і рівноправного долучення громадської охорони здоров'я до пануючих в охороні здоров'я та вищій медичній освіті лікувальних і біомедичних підходів. Наголошують на необхідності створення міцної основи знань щодо громадської охорони здоров'я серед студентів-медиків усіх профілів [4, 5].

Навчання навичок ГЗ/ГОЗ з урахуванням планів лікарів щодо розвитку власної кар'єри дозволяє підвищити їх задоволеність майбутньою роботою, тим самим забезпечуючи стабільність всієї системи громадського здоров'я [11].

В Україні у рамках розбудови національного сектору громадського здоров'я, підготовки здобувачів вищої медичної освіти за новими навчальними планами, підготовки фахівців із ГЗ відповідно до академічних рівнів бакалаврату, магістратури та доктора філософії виникає потреба у збільшенні прихильності студентів-медиків до цього напрямку, формуванні прагнення майбутніх лікарів до реалізації принципів та ідей громадського здоров'я в рамках майбутньої професійної діяльності.

Мета роботи: вивчити кар'єрні орієнтації студентів-медиків і фактори, що на них впливають, для визначення шляхів підвищення інтересу майбутніх лікарів до громадської охорони здоров'я.

Матеріали і методи. Проведено соціологічне та психодіагностичне обстеження серед 163 студентів-медиків I–VI курсів навчання ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України» із застосуванням методик: «Якір кар'єри» Е. Шейна в адаптації А. А. Жданович [1]; багатофакторного опитувальника емпатії М. Davis (1983) [6] в адаптації Т. Д. Карягиної та Н. В. Кухтової (2016) [2] та методики Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) вивчення якості життя (ЯЖ), пов'язаної зі здоров'ям, за 8-ма запитаннями (ВООЗ ЯЖ-8) [9]. Опитування було добровільним і анонімним, збирали лише загальні дані. Конфіденційність інформації було захищено деперсоналізацією ідентифікаторів студентів.

Статистичний аналіз, що включав розрахунок середніх (медіани та інтерквартильного розмаху – Ме (25 %; 75 %)) та відносних величин, оцінку достовірності їх розбіжностей, відповідно, за критеріями Манна–Уїтні та χ^2 -квадрат Пірсона, непараметричний дисперсійний аналіз Краскелла–Уолліса, ранговий кореляційний аналіз Спірмена, здійснювали за допомогою STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., серійний № AGAR909E415822FA).

Результати дослідження та їх обговорення. У дослідженні взяли участь 43 студенти чоловічої статі (26,4 %) та 120 (73,6 %) – жіночої, медіанного віку 22 (19; 23) років. Більше третини з досліджених (61 особа – 37,4 %) на момент опитування

паралельно навчанню працювали, переважно на посадах середнього медичного персоналу.

Дослідження показало, що питаннями планування власної кар'єри опікується половина з опитаних (51,5 %), більшість починає це робити з I курсу (62,2 %). Частка таких студентів закономірно зростає з віком (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена $r_s=0,14$; $p=0,045$) та з курсом навчання ($r_s=0,29$; $p<0,001$).

Аналіз кар'єрних орієнтацій студентів, як комплексу вимог та очікувань щодо майбутнього професійного життя, показав (табл. 1), що основним прагненням в обстежених є інтеграція стилів життя (24,5 %), за яким слідувала стабільність місця роботи (23,9 %) та служіння на користь людям (22,7 %). У структурі переважаючих кар'єрних орієнтацій студентів-медиків найменшу частку займали такі напрямки, як стабільність місця проживання (3,1 %) та виклик (1,8 %).

Не виявлено статистично значущих розбіжностей у середній бальній оцінці кар'єрних прагнень за віком та статтю ($p>0,05$). З підвищенням курсу навчання спостерігають збільшення спрямованості на стабільність місця роботи ($r_s=0,17$; $p=0,029$) та зменшення орієнтації на служіння ($r_s=-0,22$; $p=0,004$). У студентів, які планують майбутню професійну кар'єру, більш виражені орієнтації на виклик та підприємницьку креативність порівняно з тими, хто не замислювався над цими питаннями ($p=0,045$).

Попри невеликий прояв кар'єрної націленості на менеджмент / організаторську компетентність, при соціологічному опитуванні з'ясували, що 46,6 % респондентів через 10–15 років роботи бачать себе керівником середньої або вищої ланки управління.

У структурі загальних кар'єрних орієнтацій, що визначають за комплексом кар'єрних якорів, найбільшу частку займає орієнтація на умови – 114 опитаних (69,9 %), орієнтація на вертикальну кар'єру притаманна 33 опитаним (20,2 %), на горизонтальну – 16 (9,8 %). Структура кар'єрних орієнтацій не відрізняється у студентів різних курсів, віку та статі ($p>0,05$).

Осіб із націленістю на вертикальну кар'єру, що передбачає обіймання керівних посад, професійну мобільність, підйом на вищій щабель структурної ієрархії, може зацікавити громадська охорона здоров'я як сектор для реалізації власних професійних прагнень. Одночасно, горизонтальна спрямованість кар'єри, що передбачає зростання професійної компетентності та припускає переміщення в іншу функціональну сферу, може також цілком задовольнятися у сфері ГЗ/ГОЗ. Особи з орієнтацією на умови будуть більше цікавитись сектором Public health при вагомому його впливі на діяльність усієї системи охорони здоров'я.

Із загальною орієнтацією на горизонтальну кар'єру корелює ЯЖ опитаних ($r_s=0,24$; $p=0,003$) та якір кар'єри «стабільність місця проживання» ($r_s=0,21$; $p=0,008$) й «інтеграція стилів життя»

($r_s=0,18$ при $p=0,024$). Отже, чим вище оцінюють студенти власну якість життя, тим більшу скерованість на горизонтальну кар'єру вони мають.

Таблиця 1. Кар'єрні орієнтації студентів-медиків (зміст, середній рівень за 5-бальною шкалою та частка у загальній структурі)

Орієнтація	Зміст	Me (25 %; 75 %)	Провідна орієнтація, %
Професійна (технічна) компетентність	Зосередженість на внутрішньому, технічному змісті роботи та функціональній сфері	3,4 (3,4; 3,8)	8,0
Менеджмент (організаторська компетентність)	Бажання контролювати, впливати на інших людей; пошук підвищення керівної посади	3,4 (3,4; 4)	6,7
Автономія (незалежність)	Прагнення незалежності у прийнятті професійних рішень, пошук робочих ситуацій позбавлених професійних обмежень	3,6 (3,6; 4,0)	6,7
Служіння	Робота на користь людям, надання їм допомоги; бажання зробити світ кращим	4,0 (4; 4,4)	22,7
Виклик	Подолання перешкод, вирішення невіршальних проблем та перевага над конкурентами	3,4 (3,4; 3,8)	1,8
Підприємницька креативність	Необхідність розробити новий продукт чи послугу, побудувати власний бізнес тощо	3,4 (3,4; 3,8)	2,5
Стабільність місця роботи	Пошук лояльності організації, довгострокове працевлаштування, фінансова безпека	4,0 (4,0; 4,7)	23,9
Стабільність місця проживання	Поєднання власного майбутнього з певним географічним районом і прагнення до стабільного способу життя	2,3 (2,3; 3,3)	3,1
Інтеграція стилів життя	Спосіб життя, який поєднує інтереси сім'ї та кар'єри з саморозвитком	4,0 (4,0; 4,5)	24,5

Середня оцінка загальної ЯЖ статистично значуще не відрізнялася у студентів різної статі, віку та курсів і за 5-бальною шкалою складала 3,63 (3,25; 3,88) бала. Більшість опитаних оцінила власну ЯЖ як середню (40,0 %) та добру (38,8 %). Оцінка якості життя за сферами життєдіяльності (рис. 1) показала, що найпозитивніше студенти-медики оцінюють фізичну та психологічні сфери (51,5 та 54,0 % відповідно оцінили цю сферу як добру або дуже добру).

Меншою мірою вони задоволені соціальними взаємозв'язками (49,1 % позитивних оцінок). Найнегативнішу оцінку отримало навколишнє середовище – 61,4 %, оцінили цю сферу як середню або погану.

Юнаки оцінюють власну психологічну та фізичну сфери ЯЖ вище, ніж дівчата ($p<0,05$). Кореляційний аналіз показав, що ЯЖ студентів-медиків найбільше формується за рахунок фізичної сфери життєдіяльності ($r_s=0,74$; $p<0,001$) та оцінки навколишнього середовища ($r_s=0,74$; $p<0,001$), пов'язана з їх академічною успішністю прямим зв'язком – чим вищий середній бал вони отримують, тим краща їх якість життя та навпаки, вищий рівень ЯЖ приводить до кращого результату в навчанні ($r_s=0,19$; $p=0,021$).

Фізична та психологічна сфери ЯЖ корелюють із кар'єрною орієнтацією на інтеграцію стилів життя (однакові кореляції – $r_s=0,17$; $p=0,032$); сфери соціальних взаємозв'язків та навколишнього середовища ЯЖ – із націленістю на стабільність місця проживання (відповідно $r_s=0,24$; $p=0,003$ та $r_s=0,22$; $p=0,005$). Отже, між якорями кар'єри та сферами якості життя існують певні взаємозв'язки, що впливають на професійні уподобання майбутніх медичних працівників.

Кар'єрні прагнення студентів також пов'язані із їх емпатичними характеристиками (табл. 2). Вищі бали, що відповідають більш високому рівню певного аспекту емпатії, характерні для децентрації та особистісного дистресу ($p>0,05$).

Виявлено суттєво вищі оцінки когнітивної складової емпатії порівняно з емоційною ($p<0,001$). Особистісний дистрес та емоційна складова емпатії більш сильно виражені в обстежених студентів жіночої статі ($p<0,001$). Розбіжностей рівня емпатії за віком, факультетом, курсом навчання та рівнем академічної успішності не виявлено ($p>0,05$).

Емпатія повинна займати вагоме місце у структурі професійно-значущих компетенцій майбутніх лікарів, оскільки вона є складовою навичок

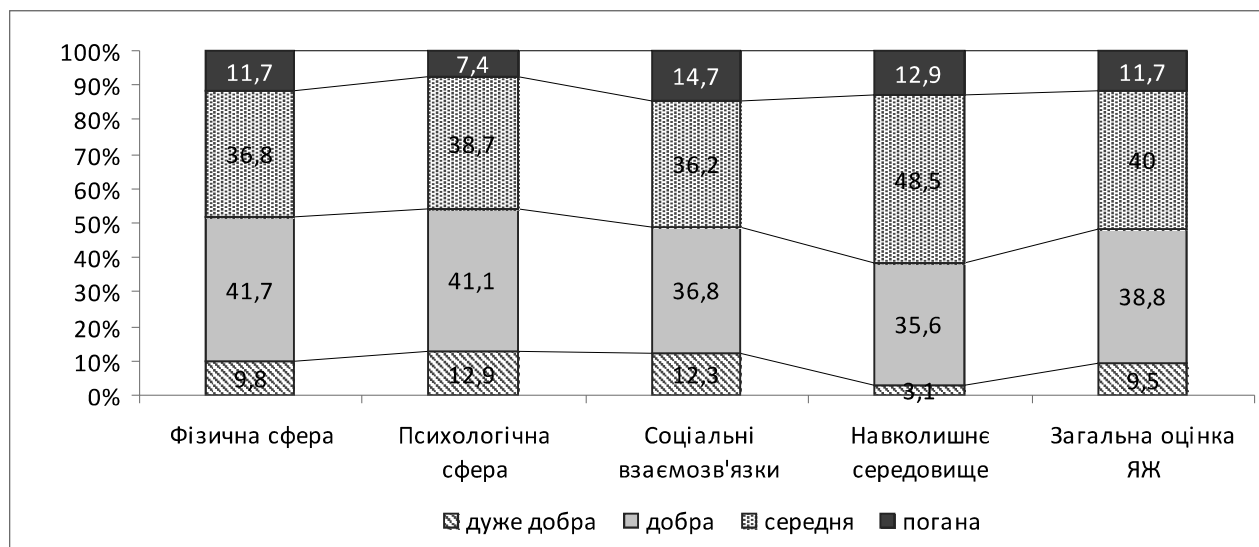

Рис. 1. Оцінка якості життя студентів-медиків за різними сферами та загалом (у % до числа опитаних).

Таблиця 2. Рівень емпатії у обстежених студентів за багатофакторним опитувальником M. Davis

Аспекти емпатії	Зміст	Середній бал Me (25 %; 75 %)	Частка осіб із рівнем вище середнього, %
Децентрація (Perspective Taking – PT)	Схильність враховувати точку зору інших людей і здатність поставити себе на місце іншої людини	23,0 (22,0; 25,0)	46,6
Співпереживання (Fantasy – FS)	Тенденція до уявного перенесення себе у почуття та дії вигаданих героїв книг, фільмів тощо	22,0 (20,0; 25,0)	45,4
Емпатична турбота (Empathic Concern – EC)	Почуття, спрямовані на іншого: симпатія, співчуття до нещастя, бажання допомогти тощо	21,0 (20,0; 23,0)	42,3
Особистісний дистрес (Personal Distress – PD)	Спрямовані на себе почуття ніяковості, дискомфорту в реакціях на емоції інших людей	22,5 (21,0; 25,0)	47,9
Когнітивна складова емпатії	Децентрація та співпереживання (PT і FS)	46,0 (43,0; 49,0)	43,6
Емоційна складова емпатії	Емпатична турбота та особистісний дистрес (EC і PD)	44,0 (40,0; 47,0)	41,7

забезпечення відгуку системи охорони здоров'я на запити населення [3].

Підвищення рівня громадського здоров'я можливе лише за умов, якщо цією проблемою будуть опікуватися усі лікарі системи охорони здоров'я. Для забезпечення їх адекватної участі у збереженні населення, важливого значення набуває ступінь вираження емпатії лікаря. Частка студентів із рівнем емпатії вище середнього становить для когнітивної складової 43,6 %, для емоційної – 41,7 %. Це є добрим стартом для набуття студентами необхідних навичок. Емпатію студентів можливо і потрібно розвивати в рамках навчального процесу та під час вивчення різних аспектів громадського здоров'я.

Між кар'єрними орієнтаціями студентів-медиків та їх емпатичними здібностями існує низка

статистично значущих ($p < 0,05$) прямих кореляційних зв'язків середньої сили (рис. 2). Загалом емоційна складова емпатії корелює з орієнтацією на інтеграцію стилів життя ($r_s = 0,22$; $p = 0,005$), служінням ($r_s = 0,16$; $p = 0,048$), стабільністю місця роботи ($r_s = 0,24$; $p = 0,003$), орієнтацією на горизонтальну кар'єру ($r_s = 0,17$; $p = 0,034$); когнітивна складова – з автономією ($r_s = 0,18$; $p = 0,027$), стабільністю місця роботи ($r_s = 0,20$; $p = 0,011$) та орієнтацією на горизонтальну кар'єру ($r_s = 0,17$; $p = 0,030$). Отже, обидві провідні складові емпатії пов'язані з орієнтацією на горизонтальну кар'єру, що, окрім іншого, передбачає поглиблення професійних знань та розширення переліку набутих компетенцій, для чого можуть статися у нагоді додаткові знання з Public health.

Під час соціологічного опитування було визначено, що 74,2 % опитаних бажали б отримати

Професійна компетентність	Децентрація
Організаторська компетентність	Співпереживання
Автономія	Емпатична турбота
Служіння	Особистісний дистрес
Виклик	
Підприємницька креативність	
Стабільність місця роботи	
Стабільність місця проживання	
Інтеграція стилів життя	

Рис. 2. Статистично значущі ($p < 0,05$) прямі кореляційні зв'язки середньої сили (від 0,16 до 0,30) між кар'єрними орієнтаціями студентів-медиків та їх емпатичними здібностями.

другу вищу освіту або додаткову спеціалізацію. Найчастіше висловлювали побажання додатково вивчати право (28,2 %) та психологію / соціологію (15,3 %), що є цілком реальним у рамках вивчення Public health.

На запитання назвати умови, при яких професійна кар'єра може бути успішно реалізована, найчастіше згадували власну фінансову стабільність та матеріальну підтримку; знання як передумову професійної реалізації називали лише у 6,8 % випадках ($p < 0,001$). Красномовним є одна відповідь, яку доречно тут навести як приклад зневіри у некорупційному працевлаштуванні та професійному зростанні – «треба тільки не попадатися на хабарях». Це свідчить що однією з найсуттєвіших передумов щодо розбудови національної системи охорони здоров'я та її громадського сектору є боротьба з корупційною складовою побудови професійної кар'єри.

Висновки

Серед кар'єрних орієнтацій студентів-медиків домінує націленість на інтеграцію стилів життя – вибір способу життя, який гармонійно поєднує інтереси сім'ї, кар'єри та саморозвитку. Для третини обстежених характерною є орієнтація на вертикальну чи горизонтальну кар'єру. Саме такі студенти можуть виявляти найбільший інтерес до питань громадської охорони здоров'я, оскільки ГОЗ привертає людей, які цінують міждисциплінарні, інтеграційні та управлінські елементи у власній роботі.

Одними із чинників, що впливають на формування кар'єрних прагнень, є емпатія студентів та їх якість життя, яка, у свою чергу, формується переважно за рахунок навколишнього середовища. Виявлені множинні кореляційні зв'язки між емпатичними характеристиками, сферами якості життя, кар'єрними якорями студентів та іншими чинниками. Це свідчать про те, що професійна

орієнтація може ефективно спрямовувати і стабілізувати майбутню кар'єру та допомагати у подоланні проблеми неналежної уваги до громадської охорони здоров'я як сфери діяльності та/або співробітництва.

Під час навчального процесу у вищих медичних навчальних закладах доцільно запроваджувати підходи, спрямовані на підвищення обізнаності та залученості студентів до ГЗ/ГОЗ. Це вимагає стратегій активного навчання, розроблених для того, щоб поліпшити розуміння й участь студентів у вивченні громадської охорони здоров'я. Прикладом таких стратегій, успішно втілених в інших країнах, є створення спеціальних груп інтересів (гуртків) [8], написання есе, підкріплене фотодоказами впливу заходів ГОЗ на здоров'я населення [7] та навчання у школах громадського здоров'я бакалаврів як з медицини, так і з інших суміжних спеціальностей [10].

Відомо про позитивний закордонний досвід паралельної підготовки студентів як за програмою магістра медицини, так і за програмою магістра громадського здоров'я з отриманням випускниками одночасно двох спеціальностей [5, 12]. Така формальна додаткова освіта у галузі ГЗ позитивно відзначається на подальшій кар'єрі випускників, які більш охоче працюють у сімейній медицині, беруть активну участь у наукових дослідженнях та практичних заходах із підвищення рівня здоров'я населення.

Варто відзначити, що обов'язковою передумовою реалізації будь-якої кар'єри у охороні здоров'я є подолання корупційної складової при працевлаштуванні та кар'єрному просуванні.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні чинників, що впливають на кар'єрні орієнтації до роботи у сфері громадської охорони здоров'я.

Список літератури

1. Жданович А. А. Реадаптація опросника «Карьерные ориентации» и его стандартизация на студенческой выборке [Электронный ресурс] / А. А. Жданович // Психологический журнал. – 2007. – № 4. – Режим доступа : <http://elibrary.miu.by/journals/item.pj/issue.16/article.1.html>.

2. Карягина Т. Д. Тест эмпатии М. Дэвиса: содержательная валидность и адаптация в межкультурном контексте / Т. Д. Карягина, Н. В. Кухтова // Консультативная психология и психотерапия. – 2016. – № 24 (4). – С. 33–61. DOI: 10.17759/cpp20162404003.
3. Крячкова Л. В. Пути обеспечения отзывчивости системы здравоохранения к требованиям, предъявляемым населением (на примере Украины) / Л. В. Крячкова // Medyczne zeszyty naukowe. Uczelni Warszawskiej im. Marii Skłodowskiej-Curie. – 2016. – № 1 (5). – С. 137–157.
4. Перспективи підготовки керівних медичних кадрів для забезпечення діяльності громадської охорони здоров'я / В. М. Лехан, Л. В. Крячкова, Е. В. Борвінко, В. І. Колесник // Вісник проблем біології і медицини. – 2017. – № 2. – С. 323–327.
5. Caron R. M. The educated citizen and global public-health issues: One model for integration into the undergraduate curriculum / R. M. Caron // Front Public Health. – 2016. – Vol. 4, No. 35. doi:10.3389/fpubh.2016.00035.
6. Davis M. H. A multidimensional approach to individual differences in empathy / M. H. Davis // JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology. – 1980. – No. 10. – P. 85. URL : [www.sjdm.org/dmidi/files/Davis_\(1980\)_IRI.doc](http://www.sjdm.org/dmidi/files/Davis_(1980)_IRI.doc).
7. A "Light Bulb Moment" in understanding public health for undergraduate Students: Evaluation of the Experiential "This is Public Health" Photo Essay Task / K. J. Dundas, V. Hansen, S. Outram, E. L. James // Front Public Health. – 2017. – Vol. 22, No. 2. – P. 116. doi:10.3389/fpubh.2017.00116.
8. Louw A. A case study of the use of a special interest group to enhance interest in public health among undergraduate health science students / A. Louw, A. Turner, L. Wolvaardt // Public Health Rev. – 2018. – No. 39. – P. 11. doi:10.1186/s40985-018-0089-4.
9. Power M. Development of a common instrument for quality of life / M. Power // EUROHIS: Developing Common Instruments for Health Surveys. – 2003. – P. 145–159. URL : http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0015/101193/WA9502003EU.pdf#page=149.
10. Schools of public health in low and middle-income countries: an imperative investment for improving the health of populations? / F. Rabbani, L. Shipton, F. White [et al.] // BMC Public Health. – 2016. – No. 16. – P. 941. doi:10.1186/s12889-016-3616-6.
11. Career orientation and its impact factors of general practitioners in Shanghai, China: a cross-sectional study / J. Wang, Q. Zhao, T. Liu [et al.] // BMJ Open. – 2019. – No. 9 (3). doi:10.1136/bmjopen-2018-021980.
12. Zweigenthal V. E. M. Motivations of South African physicians specialising in public health / V. E. M. Zweigenthal, W. M. Pick, L. London // Glob Health Action. – 2018. – No. 11 (1). – P. 1475039. doi:10.1080/16549716.2018.1475039.

References

1. Zhdanovich, A.A. (2007). Readaptatsiya oprosnika "Karyernye orientatsii" i ego standartizatsiya na studencheskoy vyborke [Re-adaptation of the career orientation questionnaire and its standardization in the student sample]. *Psichologicheskii zhurnal – Psychological Journal*, 4. Retrieved from: <http://elibrary.miu.by/journals/item.pj/issue.16/article.1.html> [in Russian].
2. Karyagina, T.D., & Kuhtova, N.V. (2016) Test empatii M. Devisa: sodержatel'naya validnost i adaptatsiya v mezhkulturnom kontekste [M. Davis Empathy test: content validity and adaptation in cross-cultural context]. *Konsultativnaya psihologiya i psihoterapiya – Counseling Psychology and Psychotherapy*, 24 (4), 33-61 doi: 10.17759/cpp20162404003 [in Russian].
3. Kryachkova, L.V. (2016). Puti obespecheniya otzyvchivosti systemy zdravookhraneniya k trebovaniyam, predyavlyаемым naseleniyem (na primere Ukrainy) [Ways to providing system of health system's responsiveness to population requirements (for example of Ukraine)]. *Medyczne zeszyty naukowe. Uczelni Warszawskiej im. Marii Skłodowskiej-Curie*, 1 (5), 137-157.
4. Lekhan, V.M., Kriachkova, L.V., Borvinko, E.V., & Kolesnyk, V.I. (2017). Perspektyvy pidhotovky kerivnykh medychnykh kadriv dlia zabezpechennia diialnosti hromadskoi okhorony zdorovia [Perspectives of training public health physician leader and manager]. *Visnyk problem biolohii i medytsyny – Bulletin of Problems of Biology and Medicine*, 2, 323-327. Retrieved from: <http://nbuv.gov.ua>. [in Ukrainian].
5. Caron, R.M. (2016). The educated citizen and global public-health issues: One model for integration into the undergraduate curriculum. *Frontiers in Public Health*, 4, 35. doi:10.3389/fpubh.2016.00035.
6. Davis, M.H. (1980). A multidimensional approach to individual differences in empathy. *JSAS Catalog of Selected Documents in Psychology*, 10, 85. Retrieved from: [www.sjdm.org/dmidi/files/Davis_\(1980\)_IRI.doc](http://www.sjdm.org/dmidi/files/Davis_(1980)_IRI.doc).
7. Dundas, K.J., Hansen, V., Outram, S., & James, E. L. (2017). A "Light Bulb Moment" in understanding public health for undergraduate students: Evaluation of the experiential "This is public health" Photo Essay Task. *Frontiers in Public Health*, 5, 116. doi:10.3389/fpubh.2017.00116.
8. Louw, A., Turner, A., & Wolvaardt, L. (2018). A case study of the use of a special interest group to enhance interest in public health among undergraduate health science students. *Public Health Reviews*, 39, 11. doi:10.1186/s40985-018-0089-4.
9. Power, M. (2003). Development of a common instrument for quality of life. *EUROHIS: Developing Common Instruments for Health Surveys*, 57, 145-159. Retrieved from: http://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0015/101193/WA9502003EU.pdf#page=149.
10. Rabbani, F., Shipton, L., White, F., Nuwayhid, I., London, L., Ghaffar, A., ... & Abbas, F. (2016). Schools of public health in low and middle-income countries: an imperative investment for improving the health of populations? *BMC Public Health*, 16, 941. doi:10.1186/s12889-016-3616-6.
11. Wang, J., Zhao, Q., Liu, T., An, M., & Pan, Z. (2019). Career orientation and its impact factors of general practitioners in Shanghai, China: a cross-sectional study. *BMJ open*, 9 (3), e021980. doi:10.1136/bmjopen-2018-021980.

12. Zweigenthal, V., Pick, W.M., & London, L. (2018). Motivations of South African physicians specialising in public health. *Global Health Action*, 11 (1), 1475039. doi:10.1080/16549716.2018.1475039.

УЧЕТ КАРЬЕРНЫХ УСТРЕМЛЕНИЙ И ДРУГИХ МЕДИКО-СОЦИАЛЬНЫХ ФАКТОРОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНТЕРЕСА СТУДЕНТОВ-МЕДИКОВ К ОБЩЕСТВЕННОМУ ЗДРАВООХРАНЕНИЮ

Л. В. Крячкова, В. Н. Лехан, Л. А. Кротова

ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины», г. Днепр, Украина

Цель: изучить карьерные ориентации студентов-медиков и влияющих на них факторов для определения путей повышения интереса будущих врачей к общественному здравоохранению.

Материалы и методы. Проведено социологическое и психодиагностическое обследование среди 163 студентов-медиков I–VI курсов ГУ «Днепропетровская медицинская академия МЗ Украины» с применением методик: «Якорь карьеры» Э. Шейна в адаптации А. А. Жданович; многофакторного опросника эмпатии М. Давис (1983) в адаптации Т. Д. Карягиной и Н. В. Кухтовой (2016) и методики Всемирной организации здравоохранения (ВОЗ) изучения качества жизни (КЖ), связанной со здоровьем, по 8-ю вопросам (ВОЗ КЖ-8). Конфиденциальность информации защищено деперсонификацией идентификаторов студентов. Статистический анализ, включавший методы описательной и аналитической статистики, осуществляли с помощью STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., серийный № AGAR909E415822FA).

Результаты. Исследование показало, что вопросами планирования собственной карьеры занимается половина среди опрошенных и их доля закономерно увеличивается с возрастом и курсом обучения.

Среди карьерных ориентаций студентов-медиков доминирует нацеленность на интеграцию стилей жизни – образ жизни, который гармонично сочетает интересы семьи, карьеры и саморазвития (24,5 %), за ним следует стабильность места работы (23,9 %) и служение на пользу людям (22,7 %). Для трети обследованных характерна ориентация на вертикальную или горизонтальную карьеру. Не выявлено различий в карьерных стремлениях по возрасту и полу.

Одними из факторов, влияющими на формирование карьерных стремлений, является эмпатия студентов и их качество жизни, которая, в свою очередь, формируется в основном за счет окружающей среды. Большинство опрошенных оценило собственное КЖ как среднее и хорошее (78,8 %). В меньшей степени студенты довольны социальными взаимосвязями (49,1 % положительных оценок). Доля студентов с уровнем эмпатии выше среднего составила для когнитивной составляющей 43,6 %, для эмоциональной – 41,7 %. Обнаруженные множественные корреляционные связи между эмпатическими характеристиками, сферами качества жизни, карьерными якорями студентов и другими факторами.

Выводы. Во время учебного процесса в высших медицинских учебных учреждениях целесообразно вводить подходы, направленные на повышение осведомленности и вовлеченности студентов в общественное здравоохранение. Это требует стратегий активного обучения, вроде специальных групп интересов (кружков), текстовых и фото эссе, параллельной подготовки студентов как по программе магистратуры медицины, так и по программе магистратуры общественного здоровья.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: высшее образование; студенты старших курсов; общественное здоровье; карьерная ориентация.

CONSIDERATION OF CAREER ASPIRATIONS AND OTHER MEDICAL AND SOCIAL FACTORS TO INCREASE MEDICAL STUDENTS' INTEREST IN PUBLIC HEALTH

L. V. Kriachkova, V. M. Lekhan, L. O. Krotova

Dnipropetrovsk Medical Academy, Dnipropetrovsk, Ukraine

Purpose: to study the career orientations of medical students and the factors that impact them to identify ways to increase the interest of future physicians in Public health.

Materials and Methods. A sociological and psycho diagnostic examination was conducted among 163 medical students of 1–6 years of study at the State Institution “Dnipropetrovsk Medical Academy of the Ministry of Health of Ukraine” using the methods: “Career anchors” Schein E. H. in adaptation Zhdanovich A. A.; multivariate empathy questionnaire M. Davis (1983) in adaptation Karyagina T. D. and Kuhtova N. V. (2016) and the WHO QOL-8 methodology. The confidentiality of the information was protected by the depersonification of student IDs. Statistical analysis including descriptive and analytical statistics was performed using STATISTICA 6.1 (StatSoftInc., serial № AGAR909E415822FA).

Results. The study found that half of the respondents take care of their career planning issues and their proportion increases with age and course of training.

Among the career orientations of medical students, the focus is on integrating lifestyles – a way of life that harmoniously combines the interests of the family, career and self-development (24.5 %), stability in the workplace (23.9 %) and service for the benefit of the people (22.7 %). One-third of those surveyed had orientation on vertical or horizontal career. There were no differences in career ambitions by age and gender.

One of the factors that impact career ambitions is the empathy of the students and their quality of life, which in turn has a definition mainly by the environment. Most of the respondents rated their QOL as average and good (78.8 %), to a lesser extent students were satisfied with social relationships (49.1 % positive evaluations). The proportion of students with an above-average level of empathy is 43.6 % for the cognitive component and 41.7 % for the emotional component. Multiple correlations were found between empathic characteristics, quality of life, students' career anchors, and other factors.

Conclusions. During the educational process, in higher medical schools it is advisable to introduce approaches to increase awareness and involvement of students in Public health. This requires active learning strategies, such as special interest groups (sections), text and photo essays, concurrent training for students in both the Medical Doctor and Master of Public Health programs.

KEY WORDS: **higher education; undergraduate health students; Public health, Career orientation.**

Рукопис надійшов до редакції 10.07.2019 р.

Відомості про авторів:

Крячкова Лілія Вікторівна – доктор медичних наук, доцент, професор кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»; тел.: +38(066) 297-23-29.

Лехан Валерія Микитівна – доктор медичних наук, професор, завідувач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я та управління охороною здоров'я ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України»; тел.: +38(056) 713-51-84.

Кротова Любов Олексіївна – студентка I медичного факультету, IV курсу, 5-ї групи, староста СНТ кафедри соціальної медицини, організації та управління охороною здоров'я ДЗ «Дніпропетровська медична академія МОЗ України».